

Villámlátogatás a Magyar emlékek nyomában - HAT-18-01

„Magyarország Európa kicsiben.” /Csaplovics János/

„Kárpátalja Magyarország kicsiben.” /Fülöp Gábor/

A Miskolci Szilágyi Dezső Általános Iskola Görömbölyi Tagiskolájának 7. osztályos diákjai 2019. május 6-8. között tanulmányi kiránduláson vettek részt Kárpátalján, a „Határtalanul” program keretében.

A háromnapos kirándulás során ellátogattak Beregszászra, ahol városnéző séta keretében ismerkedtek a 956 éves város nevezetességeivel. A múzeumban sokat megtudhattak Beregszász múltjáról az őskortól napjainkig. Megtekintették az Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházat és a Petőfi-szobrot. Csetfalván megnézték a gyönyörű református templomot, amelynek mennyezetét festett kazetták díszítik. Mezőgecsén várták őket a kedves vendéglátók.

A második nap Munkácson a várat keresték fel, ami a 16. században nyerte el jelenlegi arculatát. Petőfi Sándor is meglátogatta a várat 1847. július 12-én, amiről kétnyelvű emléktábla tudósít. A Lórántffy-bátyán áll Zrínyi Ilona és fia, II. Rákóczi Ferenc szobra. Koszorút helyeztek itt el, miután egy diák elmondta Rákóczi imáját. Kazinczy Ferenc emlékét is őrzi itt egy kiállítás.

Ezután a Vereckei-hágó felé vették az irányt. 895-ben a honfoglaló magyarok többsége a Vereckei-hágón keresztül érkezett a Kárpát-medencébe. Ma egy hét tömbből álló emlékmű látható a hágón, ami a Kelet és Nyugat közötti kaput jelképezi. A kapu nyílásában a vérszerződésre emlékeztető oltárköv található, amelyen az osztály elhelyezte a tisztelet koszorúját és elénekelte a Himnuszt.

A Szolyván létesített emlékparkot 1994-ben avatták fel, és a II. világháború végén, 1944 novemberében létesített egykori gyűjtőtábor áldozatainak, a „málenkij robot” elszenvedőinek állít emléket. Egyszeres néma csenddel adóztak a meghaltak emléke előtt, és elhelyezték az emlékezés koszorúját az emlékfalon.

A harmadik nap programjai közül kiemelkedett Huszt várának megtekintése. Bár valóban rom, ahogy már Kölcsey Ferenc is megírta azonos című versében, méltóságteljesen néz le az utazóra. A vár lábánál együtt mondták el a verset, megemlékezve a Himnusz szerzőjéről és visszagondolva a magyarság múltjára.

A tanulmányi kirándulás segítségével a tanulók nemcsak irodalmi, képzőművészeti és történelmi ismeretekkel gyarapodtak, hanem felejthetetlen élményekkel is. Nagyszerű érzés volt magyar szót hallani a határon túl is.

2019. május 6-án 7 órakor indultunk kényelmes buszunkkal az ukrán határ felé. Egy rövid vásárosnaményi megállás után értük el a magyar oldalt Beregsuránynál, majd az ukrán részen is ellenőriztek minket. Megtapasztaltuk, mit is jelent a schengeni egyezmény betartása a hétköznapi életben. Miután 13 órakor átértünk, találkoztunk idegenvezetőnkkel. Fülöp Gábor történelem szakos, 24 éves fiatalember, aki nagy tudással rendelkezik Kárpátalja múltját és jelenét illetően. Beregszász felé irányított minket, ami 6 km-re fekszik a határtól.

Idegenvezetőnk elmondta, hogy Beregszász Kárpátalja legnagyobb városa, 50 %-ban magyarajkú. Első állomásunk a múzeum volt. Nagyon kedves, magyarul gyönyörűen fogalmazó múzeológus kalauzolt minket. Megtudhattuk, hogy Beregszász 956 éves város, és hosszú múltja során könnyebb és nehezebb időszakokat élt át. Találtak itt honfoglaláskori leleteket éppúgy, mint réz-, bronz- vagy római koriakat is. A múzeum gyűjteménye folyamatosan gyarapszik: 2002-ben például egy 40 tárgyból álló, a szocializmust bemutató leletegyüttes talált itt otthonra. Döbbenet hallottuk, hogy aki ki sem tette a lábát Beregszászból, az 6 ország lakosa lehetett, annyi fordulat történt 100 év alatt. A város híres szülötteiről is mesélt nekünk Magdolna néni. Különösen tetszett nekünk a régi tárgyak terme, ahol megpróbáltuk kitalálni, mit mire is használtak a régebbi korok emberei. A borászat nagy múltra tekinthet vissza a környéken. Az egyik bor ezért kaphatta a „Kárpátalja rózsája” nevet. A város őrzi annak az időszaknak az emlékét is, amikor 1938-tól újra Magyarországhoz tartozott. Ennek nyomát 100 képben mutatják be a múzeumban. Miután vásároltunk néhány emléktárgyat, városnézésre indultunk a csepergő esőben. 1989-ben állítottak fel egy Petőfi-szobrot a híres Arany Páva étterem előtt, amit azóta sokszor ért atrocitás (például festékekkel öntötték le, sőt az egyik karját is letörték, melynek nyoma még ma is látszik.) Talán ezért válhatott a szabadság jelképévé. A Magyar Királyi Törvényszék épületét a magyar kormány támogatásával újítták fel, most teljes pompájában működik. A Beregszászi Illyés Gyula Magyar Nemzeti Színházat azért is tartottuk fontosnak megtekinteni, mert innen indult Vidnyánszky Attila, aki jelenleg a budapesti Nemzeti Színháznak a vezetője. Beregszászról indult ki a Rákóczi-szabadságharc is. Ennek több emlékét is láttuk, az egyik Esze Tamás szobra volt.

Visszatérve buszunkhoz, Mezőgecse felé vettük az irányt. Idegenvezetőnk közben is sok érdekeset mesélt nekünk Tiszacsomáról, Nagymuzsalyról, Benéről. Ezután érkeztünk meg első napunk utolsó állomására, Csetfalvára, amit 99%-ban magyarok laknak. Leghíresebb látogatója gróf Széchenyi István volt, aki a folyószabályozás előrehaladását jött ellenőrizni 1847-ben. Móricz Zsigmond édesanyja is innen származott, így az író többször látogatta meg a faluban lakó nagyszüleit. Idegenvezetőnk is itt született, és érezni lehetett rajta a mélyről jövő lokálpatriotizmust, ahogy a falu hírességét, a református templomot bemutatta nekünk. Gyönyörű kazettás mennyezetet láthattunk, és próbáltuk megfejteni 1-1 kazettának az üzenetét.

Este 7 óra körül érkeztünk Mezőgecsére, és mindenki elfoglalta a szállását. Finom vacsora és kényelmes ágy várt minket, hogy a házigazdák kedvességéről ne is beszéljünk!

Május 7-én, második napunkon is reggel 7-kor vágunk neki az útnak, mert sok utazás várt ránk. Útközben megpillanthattuk Fedák Sárinak, a híres színésznőnek a kúriáját, akinek Beregszász főterén szobor is őrzi az emlékét. Berekvégardón, Makkosjánosin, Gáton hajtottunk keresztül, amíg el nem értük Munkácsot. Sajnos az utak állapota sok kivetnivalót hagyott maga után, így néha szinte lépésben tudtunk csak haladni.

Munkács Kárpátalja 2. legnagyobb városa, 86 ezer lakosból kb. 8 ezer magyar. A környék ipari központja, bár több gyárat az utóbbi időben bezártak. Vasúti csomópont is, emellett katonai laktanya is található itt.

A 68 méteres várhegyre épült vár sok átalakuláson ment keresztül megépítése óta. A 16. században nyerte el jelenlegi arculatát. Egyik leghíresebb várura, Korjatovics Tódor szobra a vár udvarán látható. Petőfi Sándor is meglátogatta a várat 1847. július 12-én, amiről kétnyelvű emléktábla tudósít. A Lórántffy-bátyán áll Zrínyi Ilona és fia, II. Rákóczi Ferenc szobra. Koszorút helyeztünk itt el, miután egyik társunk elmondta Rákóczi imáját. Zrínyi Ilona 1685-88 között védte a várat, amíg férje, Thököly Imre máshol harcolt. Kazinczy Ferenc emlékét is őrzi egy kiállítás. Itt annak a szobának a hasonmása fogott meg bennünket, ahol raboskodott. 1896-ban felavattak egy Turul emlékművet, amit 2008. áprilisában állíttatott helyre vitéz Pákh Sándor és családja.

A Vereckei-hágó felé tartva hallhattunk arról, hogy régen Magyarország vármegyékre volt osztva. Kárpátalja több vármegyéből állt: például, Ung vármegye (központja: Beregszász), Ugocsa vármegye (központja: Nagyszőlős).

A Kárpátokon át számos hágó és szoros vezet abba a medencébe, amelyet egy évezreden át a magyar állam töltött ki. A Vereckei-hágó nem tartozik a leglátványosabbak közé, mégis ezt övezi a magyar történelmi köztudatban a legnagyobb ismertség és némi misztikum. A hágóra Alsóvereckén keresztül lehet feljutni, meglehetősen rossz minőségű kacsaringós úton. Ősidők óta használt út. 895-ben a honfoglaló magyarok többsége a Vereckei-hágón keresztül érkezett a Kárpát-medencébe. 1241-ben a mongol-tatár főserég itt tört be Magyarországra. Az első világháború idején, 1914-ben az osztrák–magyar csapatok súlyos harcokat vívtak a hágónál az orosz cári csapatokkal. A második világháború idején szintén súlyos harcok voltak a hágó környékén (az Árpád-vonal völgyzáraihoz tartozó erődítmények ma is láthatóak). 1980-tól az országút elkerüli a Vereckei-hágót. A Vereckei-hágó a honfoglalással vált szinte azonos értelművé. 1896-ban, amikor a magyarság a honfoglalás milleniumát ünnepelte, az akkori ország hét pontján emeltek pompás emlékművet a jeles esemény emlékére, az egyiket természetesen az átkelés feltételezett helyén, a Vereckei-hágón. 1920 után a csehszlovák uralom egyik első dolga volt az emlékművet lerombolni. 1991-ben megalakult a Kárpátaljai Magyar Kulturális Szövetség és egyik legfontosabb feladatának tekintette egy új, méltó emlékmű felállítását. Végül 1996-ban Matl Péter munkácsi szobrász alkotta meg az emlékművet, amelyet folyamatosan romboltak az ukrán ultranacionalisták. 2008-ban Sziklavári Vilmos ungvári főkonzul kezdeményezésére a magyar állam 25 millió Ft ráfordítással újjáépíttette, ugyancsak Matl Péter kivitelezésében. Az emlékmű a Kelet és Nyugat közötti kaput jelképezi. Hét tömbből áll, amelyek a Kárpátokon átvonuló hét honfoglaló törzset szimbolizálják. A „kapu” nyílásában a vérszerződésre emlékeztető oltárkő található. Mi is idehelyeztük az emlékezés koszorúját és elénekeltük nemzeti imádságunkat, a Himnuszt. Örültünk, hogy a programunkba bekerült ez a nem könnyű út, hiszen a gyönyörű táj (a havas eső ellenére is remek volt a kilátás) és a történelmi múlt torokszorító és életre szóló élményt nyújtott.

A leereszkedéshez másik utat választottak kedves buszvezetőink, így hamarosan megállhattunk Szolyván. Az itt létesített emlékparkot 1994-ben avatták fel, és a II. világháború végén, 1944 novemberében létesített egykori gyűjtőtábor áldozatainak, a „málenkij robot” elszenvetőinek, illetve tágabb értelemben a szovjet megtorlás és a sztálini terror áldozatainak állít emléket. Becslések szerint több mint 40 ezer kárpátaljai magyart és svábot zártak lágerbe. Megtizedelték az értelmiséget, az elhurcoltaknak legalább 70 százaléka nem látta viszont szülőföldjét, csontjaik jeltelen sírokban nyugszanak. Idegenvezetőnk személyes, családi történetekkel még megrendítőbbé tett előadása után egyperces néma csenddel adóztunk a meghaltak emléke előtt, és elhelyeztük koszorúnkat az emlékfalon.

A hazafelé úton még betértünk a Schönborn-kastélyba Beregváron. Egy hatalmas park közepén áll a ma szanatóriumként működő kastély, amely 1890-95 között épült Tudor-stílusban. Díszes óratornya háromemeletes, az oldalszárnyak egyemeletesek. A park Kárpátalja legnagyobb és legszebb tájépítészeti együttesét alkotja a kastéllyal. A Kárpátokban őshonos növényzet között egzotikus fák, bokrok szebbnél szebb példányai találhatók. A park közepén kialakított tóban ritka vízi növények pompáznak. Gyönyörűek a kastély körül ültetett nyírott bokrok, növénysoványok és virágágyások is.

A 2. nap végén fáradtan, de örömmel tértünk haza vendéglátóinkhoz. Ismét ízletes vacsora (borscs leves!) várt bennünket, és a jól megérdemelt pihenés.

3. napunk már a búcsúzás jegyében telt. Először házigazdáinknak köszöntük meg a szó szerint és átvitt értelemben is meleg fogadtatást. Aztán szervezőnktől, Mester András polgármester úrtól vettünk búcsút. Első állomásunk az utolsó kárpátaljai napunkon Tiszaújlak volt. A turulmadaras emlékműnél álltunk meg, amelyet 1903-ban avattak fel, és a kuruc csapatok első győzelmének állítottak vele emléket. Hányatott sorsa volt, amíg 1989-ben jelenlegi állapotában újra avatták.

Következő állomásunk Nagyszőlős volt. Nevét a város feletti hegy szőlőültetvényeiről kapta. Várát 1399-ben a Perényiek kezdték építeni, helyén ma a Perényi-kastély áll, melyet 1573-ban említettek először, majd a 17-18. században barokk stílusban építették át. A kastélyban jelenleg a járási tanügyi osztály működik. A vele szemben lévő házban lakott Bartók Béla 1889-1892 között, mert édesanyja itt volt tanítónő. 1892-ben a vármegye házában lépett fel először saját szerzeményével (A Tisza csobogása).

Utunk végén értük el Huszt várát. Bár valóban rom, ahogy már Kölcsey Ferenc is megírta azonos című versében, méltóságteljesen néz le az utazóra. Magát a települést 1090-ben alapították. A vár 1200-ban épült. II. Rákóczi Ferenc úgy foglalta el hajdanán, hogy egyetlen katona sem sebesült meg. 1766-ban villámcsapás érte, és azután már nem építették újjá. A vár lábánál mondtuk el együtt a fentebb említett verset, megemlékezve Himnuszunk szerzőjéről és visszagondolva a magyarság múltjára.

Husztból már a határra indultunk. 4 órakor kezdtük el a várakozást, és 9 óra körül indulhattunk Miskolc felé. Egy szarvas megjelenése okozott már csak izgalmat, de hála Istennek, baleset nélkül érkeztünk vissza éjfélre az iskola elé. Úgy érezzük, hogy nagy dolog volt, hogy belevágtunk ebbe a pályázatba, de nem bántuk meg, hogy részt vettünk benne. Gyönyörű magyar helyeken jártunk, amikről sok újat tudhattunk meg, és kedves magyar emberekkel ismerkedtünk meg. Köszönjük a szervezést!

[Utazásról készült prezentáció](#)